

Info

Valgevene: hirm ja eraldatus Euroopas

Rahvusvaheline kriitika ei pruugi endise Valgevene Nõukogude Vabariigi kõva-käelise presidendi Aleksandr Lukašenka režiimile olla uudiseks, kuid enne 19. märtsil toimuvaid presidendivalimisi võetakse tema režiim seninägematu rahvus-vahelise vaatluse alla. Kaheteistkümne presidendiks olemise aasta jooksul on tema valitsus olnud teiste valitsuste, rahvusvaheliste organisatsioonide ja inimõiguste rikkumise ja poliitilise vabaduse puuduse vastu võitlevate inimõiguslaste tule all.

Vaid Venemaa-poolne poliitiline toetus ja odava gaasi eksport on hoidnud Valgevenet täielikku isolatsiooni sattumast.

Valgevene peamine opositsioonikandidaat Aleksandr Milinkevits viibis hiljuti Euroopa Parlamendis. Oma pöördumises väliskomisjoni poole ütles ta, et *“meie ühiskond vajab tõde”* ja kuigi välisabi on tervitav, tuleb lõpuks *“töö ikka meil endil ära teha”*. Brüsselis kohtus ta ka parlamendi presidendi Josep Borrelliga, kes kinnitas hr Milinkevitsile, et parlament *“toetab teid vaba, demokraatliku hääletuse korraldamisel täielikult”*.

Poola parlamendisaadik Bogdan Klich, parlamendi Valgevene-delegatsiooni esimees, süüdistas hr Lukašenkast *“endisaegse, antidemokraatliku ja autoritaarse valitsuse”* juhtimises. Ta loodab, et parlamendiliikmete rühm viibib hääletus-päeval Minskis, et Euroopa Julgeoleku- ja Koostöö-organisatsiooni (OSCE) egiidi all valimisi jälgida.

Õiguslik repressioon

Hr Klich rõhutas, et Valgevenele kuulub kahtlase väärtusega esikoht, sest Valge-vene kohta on välja antud kõige rohkem riigi käitumist hukka mõistvaid Euroopa Parlamendi resolutsioone. Viimane neist, mis on välja antud 2005. aasta septembris, nentis, et viimaste aastate jooksul on lõpetatud *“mitme poliitilise partei, 22 ajalehe ja enam kui 50 demokraatiat toetava vabaühenduse töö, ... kes kritiseerisid presidenti ja tema poliitikat”*. Kõige selle taustal omistas parlament 2004. aastal Valgevene Ajakirjanike Liidule Sahharovi mõtte-vabaduse auhinna, et tunnustada nende toimetulekut selles keerulises olukorras. Vastuseks meedia-väljaannete kadumisele on Euroopa Komisjon sõlminud lepingu Saksa meedia-grupiga, et Valgevenes interneti ja raadio vahendusel suunata sõltumatuid uudiseid. Septembris eraldati sarnaste tegevuste laiendamiseks veel 2 miljonit eurot.

Käesoleval aastal toimuvateks valimisteks on Valgevene valitsus hästi ette valmistunud. 2004. aastal korraldati referendum, et otsustada, kas president Lukašenka võib kandideerida ka kolmandaks ametiajaks. ELi poolt võltsituks tunnistatud referendumi tulemused andsid vastuseks kõlava jah-sõna. Detsembris võttis Valgevene parlament vastu seaduse, mis muutis Valge-vene riigi halba valgusesse seadmise kriminaal-korras karistatavaks – süüdlas-te-le võib määrata

kolmeaastase vangla-karistuse. President Lukašenka või teiste võimukandjate kritiseerimine on Valge-venes juba praegu ebaseaduslik. 2005. aasta septembris sulges valitsus ainsa sõltumatu päevalehe – “Narodnaja Volja”. Kõigi nende meetmete taga on peidus režiimi hirm, et pärast valimisi tekib riigis Ukrainas toimunud oranžile revolutsioonile sarnane liikumine, mis sunniks presidenti võimult taanduma.

Loetletud meetmete rakendamine on viinud praktiliselt täieliku poliitilise isolatsioonini lääneriikide poolt – 2004. aastal muutus eraldatus mõnedele võimu-kandja-tele ka füüsiliseks reaalsuseks, kui neile kehtestati määramata ajaks ELi viisakeeld nende otsese osaluse tõttu 2004. aasta valimiste ja referendumi võltsimises, ning teistele seoses kolme opositsiooniliidri ja ajakirjaniku kadumisega 1999/2000. aastal algatatud uurimise “ilmses takistamises”. President Lukašenka saab siiski loota vähemalt mõnele sõbrale – eelkõige Kremli. Viimaste kuude jooksul Venemaa ja Ukraina vahel aset leidnud gaasitüli käigus nõudis Moskva gaasi hinna tõstmist Ukraina jaoks, kuid jättis Valgevene subsideeritud tariifi muutmata. See on mänginud olulist osa Valgevene majandus-krahhhi vältimises, samas kui Valge-vene riigi palgal olevate inimeste suur arv aitab proteste lämmatada.